

Sygn. akt I S 166/18

POSTANOWIENIE

Dnia 28 listopada 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie następującym

Przewodniczący: SSA Małgorzata Wołczańska (spr.)

Sędziowie: SA Elżbieta Karpeta

SA Ewa Jastrzębska

po rozpoznaniu w dniu 28 listopada 2018 r. w Katowicach

na posiedzeniu niejawnym

sprawy ze skargi M. C.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki w sprawie toczącej się przed Sądem Okręgowym w(...), sygn. akt IV Ca 84/16

z wniosku M. C.

z udziałem M. W., K. W., J. W., K. P., P. P.

o upoważnienie do dokonania czynności zwykłego zarządu

postanawia:

oddalić skargę.

SSA Ewa Jastrzębska SSA Małgorzata Wołczańska SSA Elżbieta Karpeta

Sygn. akt I S 166/18

UZASADNIENIE

Skarżący M. C. domagał się stwierdzenia przewlekłości postępowania w sprawie prowadzonej przez Sąd Okręgowy w (...) (sygn. akt IV Ca 84/16), na skutek złożonej apelacji od postanowienia Sądu Rejonowego (...) w K. (sygn. akt II Ns 2687/13), a nadto wydania sądowi rozpoznającemu sprawę zlecenia ustalenia następców prawnych uczestników postępowania, bądź wydania prawem przewidzianego orzeczenia, przyznanie od Skarbu Państwa na rzecz skarżącego kwoty 7 000 zł oraz kosztów postępowania. Uzasadniając swoje żądanie skarżący wyjaśnił, że przedmiotem postępowania, toczącego się z jego apelacji, jest sprawa o upoważnienie do dokonania czynności zwykłego zarządu. W sprawie tej został wyznaczony termin rozprawy, który następnie został zniesiony ze względu na zawieszenie postępowania. W dniu 9 września 2016 r. pełnomocnik skarżącego został wezwany do podania kręgu spadkobierców po jednej z uczestniczek – M. W.. Po udzieleniu odpowiedzi, powtórzonej na wezwanie sądu z dnia 4 czerwca 2018 r., z której wynikało, że skarżący nie ma możliwość ustalenia kręgu spadkobierców po zmarłej, w sprawie nie są podejmowane żadne czynności, postępowanie nie zostało podjęte, ani umorzone. Skarżący podkreślił, że postępowanie to toczy się w trybie nieprocesowym, a zatem szereg obowiązków procesowych zostaje nałożonych na sąd, który działa z urzędu.

W odpowiedzi na skargę, Skarb Państwa – Prezes Sądu Okręgowego w (...) wniósł o jej oddalenie.

Sąd Apelacyjny ustalił, co następuje:

W dniu 28 maja 2013 r. do Sądu Rejonowego (...) w K. wpłynął wniosek M. C. o dokonanie podziału do korzystania nieruchomości zabudowanej budynkiem mieszkalno – usługowym, dla której prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...). Jako uczestników postępowania – współwłaściciele nieruchomości, wskazano M. W., K. W., J. W., K. P. i P. P.. Sprawa została zarejestrowana pod sygn. II Ns 2687/13. W dniu

16 listopada 2015 r. Sąd Rejonowy (...) w K. wydał w sprawie postanowienie końcowe, od którego wnioskodawca wniósł apelację. Akta sprawy wraz

z apelacją M. C. wpłynęły do Sądu Okręgowego w (...) w dniu 5 lutego 2016 r. (k. 248). W tym samym dniu sprawa została przydzielona do referatu sędziego, który wyznaczył termin rozprawy na dzień 17 marca 2016 r. (k. 249). Następnie, w dniu 12 lutego 2016 r. do Sądu Okręgowego w (...) wpłynęło pismo przesłane przez Sąd Rejonowy (...) w (...), pochodzące od uczestnika K. W., informujące o zgonie uczestniczki M. W., do którego doszło w dniu 23 stycznia 2016 r. (k. 250 – 252). Konsekwencją uzyskanej informacji było wydanie w dniu 16 lutego 2016 r. postanowienia o zawieszeniu postępowania oraz odwołanie wyznaczonego terminu rozprawy (k. 253 – 254). Odpis wydanego orzeczenia został doręczony występującym w sprawie stronom. Następnie, zarządzeniem z dnia 9 września 2016 r. (k. 277 – 279), zwrócono się do pełnomocnika wnioskodawcy o udzielenie informacji, czy został ustalony krąg spadkobierców po zmarłej uczestniczce M. W., ewentualnie czy toczy się postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku po niej. W piśmie stanowiącym odpowiedź na wezwanie (k. 280), które wpłynęło do Sądu Okręgowego w dniu 16 września 2016 r., pełnomocnik wnioskodawcy zawiadomił, że nie jest w stanie uzyskać żadnych informacji na temat stanu rodzinnego uczestników W., albowiem pomiędzy uczestnikami postępowania istnieje konflikt i tego typu informacja nie zostanie wnioskodawcy przekazana. W konsekwencji uzyskanej informacji, Sąd Okręgowy w (...) zarządzeniem z dnia 19 września 2016 r. (k. 282 – 284) zwrócił się do Sądu Rejonowego (...) w K. o udzielenie informacji, czy została zarejestrowana sprawa, bądź akt poświadczenia dziedziczenia, po zmarłej M. W.. Pismem, które wpłynęło do Sądu Okręgowego w (...) w dniu 27 września 2016 r.

(k. 285) poinformowano, że nie toczyło się postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku po M. W.. W dniu 28 września 2016 r. na podstawie wpisów w rejestrze spadkowym ustalono, że akt poświadczenia dziedziczenia po tej osobie nie został w nim zarejestrowany (k. 289). Kolejnymi pismami z dnia 20 kwietnia 2017 r. (k. 291 – 294) Sąd Okręgowy w K. zwrócił się do uczestników postępowania K. W. i J. W. o wskazanie, czy zostało przeprowadzone postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku po M. W.; uczestnicy w swoich pismach wskazali, że postępowanie takie nie zostało dotychczas przeprowadzone (k. 295 – 298). Następnie, w dniach 14 listopada 2017 r. i 24 maja 2018 r. na podstawie wpisów w rejestrze spadkowym ponownie ustalono, że nie został w nim zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia po M. W. (k. 304, 306). Pismami z dnia 24 maja 2018 r. Sąd Okręgowy ponownie zwrócił się do pełnomocnika wnioskodawcy oraz uczestników K. i J. W. o podanie, czy toczyło się postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku po M. W. (k. 307 – 312). W pismach stanowiących odpowiedzi na wezwania (k. 313 – 314, 316 – 319) wezwani poinformowali, że krąg spadkobierców po M. W. nie jest znany, dotychczas nie toczyło się także postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku po niej.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Skarga nie zasługiwała na uwzględnienie. Na wstępie, w celu usystematyzowania wyjaśnić należy, że pojęcie przewlekłości postępowania w rozumieniu ustawy z dnia

17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy

w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora

i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. z 2018 r., poz. 75 – j.t.) wynika

z treści jej art. 2 ust. 1. Przewlekłość ma miejsce wówczas, jeżeli postępowanie zmierzające do rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego. Zgodnie z dyspozycją art. 2 ust. 2 ustawy, dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości

postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie

w sprawie, uwzględniając łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania, a także charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej zawiloci, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

Zdaniem skarżącego, do przewlekłości postępowania w niniejszej sprawie doszło na etapie postępowania apelacyjnego, tj. wobec śmierci jego uczestniczki, Sąd Okręgowy prowadzone postępowanie zawiesił i w ocenie skarżącego, nie podejmował wystarczających czynności, które pozwoliłyby na kontynuowanie tego postępowania. Zasadniczy argument, na którym skarżący oparł swoją skargę sprowadzał się do zarzucenia Sądowi Okręgowemu bezczynności której dopuścił się mimo że ze względu na tryb postępowania, w którym toczyło się postępowanie (postępowanie nieprocesowe), sąd powinien – działając z urzędu, doprowadzić do jego zakończenia.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do kwestii podjęcia postępowania zawieszzonego na skutek śmierci strony stwierdzić należy, że zwykle dochodzi do niego chwilą wskazania lub zgłoszenia się następców prawnych zmarłego lub z chwilą ustanowienia kuratora spadku. Wskazania następców prawnych może dokonać strona przeciwna, uczestnik postępowania nieprocesowego, prokurator, Rzecznik Praw Obywatelskich, organizacja pozarządowa, współuczestnik oraz interwenient uboczny. Postępowanie zawieszzone na skutek śmierci strony sąd może także podjąć z urzędu, jeżeli następcy prawni zmarłego są mu znani (vide: uchwała Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 1975 r., III CZP 5/75, OSNC 1976, nr 2, poz. 26, z glosami A. Kuźniara, NP 1976, nr 9, poz. 1322 i B. Hofmańskiego, NP 1977, nr 10–11, poz. 1498). Następca prawny może również sam wstąpić do procesu. Konstrukcja zawieszenia postępowania z powodu śmierci strony zakłada, że jego kontynuacja nastąpi z udziałem osób, które w rzeczywistości są następcami procesowymi zmarłego. Dlatego sąd nie powinien podejmować postępowania dopóty, dopóki ze zgromadzonego materiału nie wynika dostatecznie, że zgłaszająca się lub wskazana osoba jest rzeczywiście uprawniona do następstwa procesowego, co z reguły zakłada wykazanie przysługującego jej statusu spadkobiercy. W konsekwencji przyjąć można, że trafnie zauważa się w literaturze, że przed podjęciem postępowania sąd musi ustalić, czy osoby zgłaszające się albo wskazane jako spadkobiercy są nimi w rzeczywistości (tak: W. Broniewicz, *Następstwo procesowe w polskim...*, s. 43). Z punktu widzenia rozpoznania wniesionej w niniejszej sprawie skargi skonstatować należy, że trudności, które mogą być wynikiem podjęcia postępowania przeciwko niewłaściwej osobie lub na jej rzecz przemawiają za tym, aby podjęcie postępowania, zarówno w razie wskazania następców, jak i zgłoszenia się ich do postępowania, nie następowało pochopnie i warunkowane było przynajmniej przytoczeniem wszystkich faktów niezbędnych do wykazania in casu następstwa prawnego w świetle prawa materialnego.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy, w zestawieniu z analizą czynności podjętych przez Sąd Okręgowy, nie sposób uznać, by sąd ten dopuścił do przewlekłości postępowania. Po pierwsze, niezwłocznie po uzyskaniu informacji o zgonie jednego z uczestników postępowania, Sąd Okręgowy z urzędu podjął działania zmierzające do ustalenia kręgu spadkobierców po zmarłej, a następnie stale kontrolował, czy krąg ten został ustalony. Nie jest wystarczające wskazanie – jak chciał uczynić to skarżący, że do kręgu spadkobierców po M. W. należą osoby będące uczestnikami postępowania, albowiem nie jest wiadomym, czy wszystkie one faktycznie dziedziczyłyby po zmarłej. Tymczasem, podjęcie postępowania z udziałem osób, które nie są do tego legitymowane, naruszałoby prawa tych, które w takim postępowaniu powinny występować (należących do kręgu spadkobierców pod zmarłym uczestnikiem). Sąd Okręgowy działając z urzędu, podjął wszystkie niezbędne czynności, które pozwoliły mu na sprawowanie kontroli nad zasadnością zawieszenia – wystąpił o informację do sądu spadku, wnioskodawcy i uczestników co do ewentualnego toczenia się postępowania sądowego o stwierdzenie nabycia spadku, a także kontrolował wpisy w rejestrze spadku. W ocenie Sądu Apelacyjnego brak jest innych instrumentów, które mogłyby zastosować Sąd Okręgowy, a które pozwoliłyby na podjęcie zawieszzonego postępowania. Analizując przebieg postępowania apelacyjnego nie sposób oprzeć się przy tym wrażeniu, że wnioskodawca, który doprowadził do wszczęcia postępowania w niniejszej sprawie, zaniechał swojej aktywności w dostarczeniu sądowi informacji czy danych, które pozwoliłyby na kontynuowanie postępowania. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, interes w kontynuowaniu

postępowania leżał po stronie wnioskodawcy, który domagał się dokonania podziału rzeczy wspólnej do korzystania. Dla jego prowadzenia – na etapie postępowania apelacyjnego, niezbędna była aktywność procesowa wnioskodawcy. Ten jednak aktywności tej zaniechał, próbując scedować na Sąd Okręgowy obowiązek poszukiwania spadkobierców pod zmarłej uczestniczce i poprzestając na stwierdzeniu, że on sam kręgu spadkobierców po zmarłej nie jest w stanie ustalić ze względu na konflikt między nim a pozostałymi współwłaścicielami nieruchomości. Należy jednak podkreślić, że nic nie stało na przeszkodzie temu, by wnioskodawca samodzielnie doprowadził do wszczęcia postępowania spadkowego po zmarłej uczestniczce, albowiem posiadał on interes faktyczny i prawny w zainicjowaniu takiego postępowania. Takich działań skarżący jednak nie podjął.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, w okolicznościach sprawy brak było także podstaw, by Sąd Okręgowy inicjował postępowanie zmierzające do ustanowienia kuratora spadku. Podkreślić należy, że obowiązek czuwania nad spadkiem dotyczy tylko tzw. spadków nieobjętych, czyli takich, nad którymi nie objął władania żaden ze spadkobierców. Objęcie spadku we władanie przez choćby jednego ze spadkobierców wyłącza ustanowienie kuratora spadku (zobacz: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 października 1957 r., I CR 584/57, LEX nr 119631, w którego uzasadnieniu poruszano kwestie wykładni art. 82 dekretu z dnia 8 listopada 1946 r. o postępowaniu spadkowym, Dz. U. Nr 63, poz. 346 z późn. zm.). W tej sprawie brak jest informacji na temat tego, by spadek po M. W. pozostał spadkiem nieobjętym, ryzyka naruszenia substancji spadku nie dopatrzył się zresztą także sąd spadku ani skarżący, który i w tym wypadku posiadał legitymację do zasygnalizowania sądowi konieczności ustanowienia kuratora.

Także pozostałe czynności Sądu Okręgowego w (...) nie pozwalają na stwierdzenie, by w postępowaniu przed nim miała miejsce jakakolwiek przewlekłość. Wszystkie czynności sądu podejmowane były bezzwłocznie, w ciągu jednego, dwóch, najwyżej kilkunastu dni. Wszystkie były celowe. W żadnym razie nie można uznać, aby postępowanie trwało dłużej niż jest to niezbędne – w szczególności wobec bezczynności skarżącego, ani by miały miejsce w tym zakresie nieprawidłowości w podejmowanych czynnościach.

Suma powyższych rozważań doprowadziła Sąd Apelacyjny do konstatacji, że w sprawie toczącej się przed Sądem Okręgowym w (...) pod sygn. akt IV Ca 84/16 nie doszło do przewlekłości postępowania. Stąd, wniesiona w niniejszej sprawie skarga jako niezasadna – na mocy art. 12 ust. 1 ustawy o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki, podlegała oddaleniu.

SSA Ewa Jastrzębska SSA Małgorzata Wolczańska SSA Elżbieta Karpeta